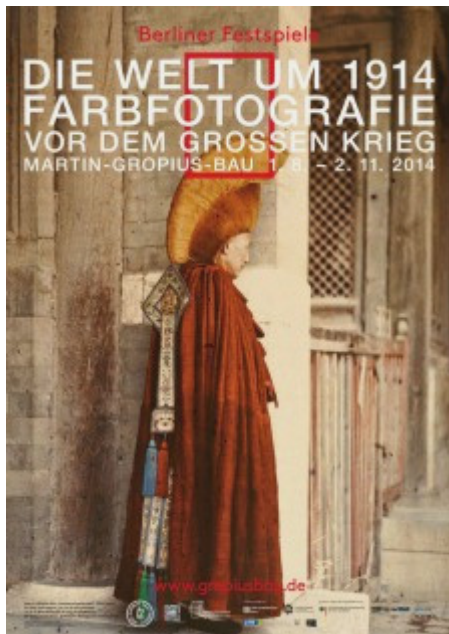

LUMEA LA 1914. FOTOGRAFIA COLOR ÎNAINTE DE MARELE RĂZBOI

RALUCA BETEA*

O incursiune vizuală în universul începutului de secol XX, care defilează prin fața ochilor imaginea vechiului pod din orașul Mostar (Bosnia Herzegovina), figurile locuitorilor cartierului Pera din Istanbul (Turcia), portretul de grup al unor

asceți indieni, imaginea unui lama în straie de ceremonie (China). Aceste fotografii color, alături de multe altele, au fost prezentate în cadrul expoziției *Die Welt um 1914. Farbfotografie vor dem Grossen Krieg* (Lumea la 1914. Fotografia color înainte de Marele Război), organizată cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la izbucnirea primului război mondial. Realizată de Berliner Festspiele Martin-Gropius-Bau, în colaborare cu LVR-LandesMuseum Bonn, expoziția a fost găzduită de Martin-Gropius-Bau, unul dintre cele mai renumite spații expoziționale din Germania, putând fi vizitată în perioada 1 august – 2 noiembrie 2014.

Meritul principal al acestui proiect expozițional este de a face cunoscută publicului larg colecția *Les Archives de la planète*, având în vedere faptul că fotografiile color și filmele care o constituie au fost aproape uitate și nu au fost accesibile până de curând. Fondatorul și finanțatorul colecției a fost bancherul și omul de afaceri francez Albert

---

* Referent cultural în cadrul Institutului Cultural Român de la Berlin, raluca_betea@yahoo.com

Kahn (1860-1940). Începutul arhivei se situează în anul 1909, când inspirat de reușita fraților Lumière, acest mecena milionar a susținut bursieri și a angajat fotografi, pe care i-a trimis în întreaga lume, pentru a realiza fotografii color. Pentru a familiariza publicul cu contextul mai larg al evoluției fotografiei color, curatorii expoziției au propus în prima sală o prezentare succintă a acesteia, punctând primele încercări și tehnicile dezvoltate până la reușita lui Auguste și Louis Lumière, care au patentat în anul 1904 procesul lor Autochrome.

Afișul expoziției. Stéphane Passet, China, Peking, Palatul Puriității Cerești, cea de-a patra curte, un lama în haine de ceremonie, 26 mai 1913.

Ca punct central al expoziției din Berlin – din colecția *Les Archives de la planète*, care cuprinde 72,000 de fotografii realizate prin procesul color Autochrome – au fost expuse o selecție extrem de valoroasă de 200 de instantanee. Li s-a oferit astfel vizitatorilor o șansă unică de a admira, conform afirmațiilor organizatorilor, această comoară vizuală care prezintă o lume de mult dispărută. O parte dintre imaginile incluse în cadrul expoziției, sunt pentru prima dată prezentate publicului. Pe lângă această selecție reprezentativă de fotografii, sunt prezentate și o parte dintre filmele realizate de angajații și bursierii lui Albert Kahn. Așa cum surprinde atât de bine titlul arhivei, imaginile fac o incursiune planetară, parcurgând Europa prin regiuni precum Norvegia, Insulele Britanice, Franța, Peninsula Balcanică sau Turcia. Continentele mai îndepărtate au constituit de asemenea un punct de atracție: fotografiile realizate în Brazilia și Statele Unite ale Americii reprezintă cele mai timpurii fotografii color din aceste zone, cunoscute până în prezent. O parte dintre imaginile selectate în expoziția din Berlin oglindesc fascinația lui Albert Kahn pentru Asia, care a desemnat fotografi să immortalizeze prin intermediul acestui proces, țări precum China, India, Vietnam sau Mongolia. Surprinzând viața de zi cu zi din aceste areale geografice, la începutul secolului XX, scopul întemeietorului acestei arhive a fost să prezinte diversitatea aspectelor culturale și totodată să immortalizeze pe plăci fotografice tradițiile, care începeau să fie tot mai amenințate de efectele globalizării și ale procesului de modernizare.

Fotografiile expuse reușesc să impresioneze vizitatorul contemporan, obișnuit cu o imagine alb-negru a acelei perioade din istoria umanității, prin intensitatea culorilor, contrastele cromatice, expresivitatea chipurilor umane, bogăția cadrelor naturale și arhitecturale, diversitatea obiceiurilor și frumusețea costumelor vechi. Creată în perioada de dinainte de primul război mondial, într-un moment când statele europene începeau deja să se înarmeze, într-un context apăsător care prevestea izbucnirea primei conflagrații mondiale, această colecție a fost plănuită și ca o misiune în slujba păcii, prin aducerea străinilor mai aproape unul de celălalt.

Viziunea internaționalistă și idealistă a lui Albert Kahn explică convingerea sa că, documentarea lumii prin intermediul noului proces fotografic Autochrome, va putea să conducă la creșterea conștientizării și cunoașterii varietății culturale.

Pe lângă prezentarea detaliată a arhivei realizate de Albert Kahn, expoziția acordă atenție și omului care a stat în spatele acestui amplu demers. Prin intermediul unor fotografii, filme și obiecte din anturajul său, sunt prezentate ambianța în care a trăit bancherul și pasiunea acestuia pentru proiectul fondat.

Deși din punct de vedere al economiei spațiului, expoziția aduce în prim plan *Les Archives de la planète*, prin prezentarea altor proiecte asemănătoare, este oferită o privire de ansamblu a modalităților folosirii fotografiei color de-a lungul primei perioade a secolului trecut. Sunt documentate două demersuri contemporane cu cel al bancherului francez. Deși nu se caracterizează prin viziunea enciclopedică și perspectiva internațională specifică arhivei planetei, fotografiile realizate de Adolf Miethe (1862-1927) și Sergej Mikhailovich Prokudin-Gorskii (1863-1944) surprind aceeași tendință de a documenta lumea înconjurătoare prin intermediul fotografiei color. Limitându-se la o perspectivă regională și națională, instantaneele surprinse de cei doi immortalizează regiuni din Germania și respectiv Rusia țaristă.

Pe lângă demersurile de documentare a vieții cotidiene, noua tehnică a fotografierii color, a fost pusă în prima parte a secolului XX în slujba propagandei de război. Această întrebuințare este documentată în ultimele săli ale expoziției, unde sunt prezentate fotografii de război și cărți poștale, care redau printre altele, într-o aură patriotică, viața în spatele frontului și buna înțelegere între soldați. Prin eludarea momentelor de suferință și a distrugerilor materiale provocate de război, statele beligerante încercau să își legitimeze astfel acțiunile.

Dacă în ansamblu, această expoziție se caracterizează prin modalități de expunere clasice, ultima sală aduce în centrul atenției un element interactiv, care constă în reconstituirea procedurii fotografiei color, care are la bază trei plăci pigmentate în roșu, albastru și verde. Vizitatorul este invitat să se fotografieze singur și să fie martor la combinarea celor trei ecrane care redau culorile mai sus menționate și din care rezultă produsul final: imaginea color.

Lumea la 1914. Fotografia color înainte de Marele Război reprezintă o reușită din mai multe puncte de vedere. În primul rând expoziția oferă o documentare detaliată a începuturilor fotografiei color și a diverselor funcții cu care noua tehnică a fost investită. Mai mult, acest proiect curatorial reușește să aducă la viață o lume plină de culoare, care nu încetează nici astăzi, după o sută de ani, să impresioneze privitorii. Nu în ultimul rând, prezentând publicului larg un demers cultural deosebit, care până în ultimii ani a rămas relativ necunoscut, expoziția poate fi considerată un omagiu adus lui Albert Kahn, fondatorul celei mai importante colecții de fotografii color timpurii.

